

IZLOŽBA “DON MIHOVIL PAVLINOVIĆ - APOSTOL HRVATSKE MISLI U DALMACIJI”

Ivana Kokić

Zavičajni muzej Makarskog primorja

Makarska

U povodu otkrića spomenika don Mihovilu Pavlinoviću u rodnoj mu Podgori, a koji je svečano otkrio predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman 21. svibnja 1994., organiziran je prigodni program u čijem je sastavu bila i izložba.

Program je pripremio Odbor za podizanje spomenika don Mihovilu Pavlinoviću, na čijem je čelu bio gospodin prof. dr. Jure Radić uza suradnju Općinskog poglavarstva iz Podgore s načelnikom gospodinom dipl. ekonomistom Antom Cvitanovićem.

Osim otkrivanja spomenika, koji je izradio hrvatski akademski kipar Stipe Sikirica, program se sastojao od izložbe, predavanja o životu i djelu don Mihovila Pavlinovića i predstavljanja knjiga don Mihovila Pavlinovića: “Hrvatski razgovori” i “Misao hrvatska i misao srpska u Dalmaciji”. Predavali su: prof. dr. Nikša Stančić, prof. dr. Stjepo Obad, prof. dr. don Drago Šimundža, a umjesto prof. Benedikte Zelić-Bučan, koja je zbog bolesti bila spriječena govorio je prof. Tomislav Španje. Organizirana je i svečana akademija, polaganje vijenca na grob don Mihovila Pavlinovića te svečanost otkrića spomenika.

Uz predsjednika Republike Hrvatske dr. Franju Tuđmana, koji je tom prigodom održao i veoma značajan govor, svečanosti su prisustvovali i predstavnici hrvatske Vlade, uz velik broj uzvanika i pučanstva iz Podgore i mjesta Makarskog primorja.

Izložba “DON MIHOVIL PAVLINOVIĆ - APOSTOL HRVATSKE U DALMACIJI” otvorena je 20. svibnja 1994.

Prvi je put o don Mihovilu Pavlinoviću organizirana izložba 1987. godine prigodom simpozija u Podgori. Tu izložbu radili su prof. Stjepo Obad, uza suradnju višeg kustosa Sonje Petricioli i izložbenog odbora formiranog pri tadašnjoj općini Makarska.

Ovogodišnjom izložbom htjeli smo se osvrnuti na neke znakovitosti iz don Mihovilova života i rada te pokazati i neke od osobnih predmeta ovog velikana hrvatske političke misli, a sve u kontekstu novih društveno-političkih događaja u Hrvatskoj, koji su povijesni i presudni za hrvatsko nacionalno biće. Jer, don Mihovil Pavlinović (Podgora, 1831.-1887.) premda svećenik i književnik, po svom unutarnjem određenju bio je u prvom redu političar, te se kao takav najviše zalagao za sjedinjenje Dalmacije s hrvatskim sjeverom, čuvanje hrvatskog nacionalnog bića, a uvijek je isticao važnost pučanstva, vjere, rada i odgoja - posebice za mladež.

Osim općeg obrasca (biografski podaci i drugo) naglasili smo njegovo druženje i dopisivanje s biskupom J. J. Strossmayerom, Stjepanom Ivičevićem, don Franom Bulićem i drugim hrvatskim uglednicima njegova vremena. Prikazali smo i važnost Kačićeve svečanosti u Makarskoj 26. kolovoza 1890. Otkrivanju spomenika fra Andriji Kačiću-Miošiću narodnom pjesniku, prisustvovali su svi tadašnji hrvatski uglednici s juga i sjevera Hrvatske. Tada se također, manifestirala ideja druženje hrvatskog sjevera s Dalmacijom. Dan poslije uzvanici su posjetili grob don Mihovila

Don Mihovil Pavlinović

Pavlinovića u Podgori, zatim Brist i Zaoštrog. Već tada, don Frane Bulić naglasio je važnost podizanja spomenika don Miji. Nadgrobni spomenik don Miji načinio je kipar Ivan Rendić, te je postavljen na njegov novi grob 1908. godine. Međutim spomenik u mjestu Podgori ili u nekome drugom hrvatskom mjestu nije bio postavljen do današnjih dana. Teško je ulaziti u povijest svih uzročnika; kratko ćemo reći da vremena nisu bila sklona hrvatstvu, te su sva obilježja i znakovitosti hrvatskog naroda bila nepoželjna.

Izložili smo i predmete koji govore o svojevrsnom kultu don M. Pavlinovića, tri povijesna portreta koja ga prikazuju, portret Arhidakona Ivana Pavlinovića - Mihovilova prastrica veći broj knjiga iz ostavštine don Mihovila i Arhidakona Pavlinovića, a koje su danas vlasništvo župnog ureda Sv. Marko u Makarskoj.

Napravili smo i rekonstrukciju narodne nošnje iz Podgore, prezentirali osobne predmete don Mihovila, a koje čuva obitelj Diana Pavlinovića iz Podgore. Prikazali smo i osobne predmete koje je Ljubica Pavlinović iz Makarske poklonila Spomen-domu u Podgori, gdje je izložba bila prezentirana.

Zahvaljujući don Srećku Beziću, koji je dugi niz godina bio župnik i Makarskoj, a sada živi u Splitu, na izložbi se mogla vidjeti i kanonička insignija - znakovlja jer je don Mihovil bio počasni kanonik crkve sv. Jeronima u Rimu i stolnoga kaptola u Makarskoj.

Prikazano je oružje iz XIX. st. i ratnički, kičeni krožet (prsluk) u kontekstu prezentacije Streljačke čete don Mihovila Pavlinovića, koja je osnovana u Podgori 1873.

Vrijeme i prostor u kojem je živio prikazano je nizom fotografija koje se odnose na rodnu kuću, župnu kuću, crkvu Svih Svetih, gdje je služio misu na staroslavenskom jeziku, groblje sv. Tekle, stari porat, obitelj Pavlinović i drugo.

Autor prvoga povijesnog portreta (ovalni oblik) koji prikazuje Pavlinovića je Pavao Bašković, slikar iz Makarske. Tehnika: ulje na platnu, bez signature. Dimenzije 70x57 cm. Okvir je ovalan i pozlaćen. Sliku je sačuvao don Srećko Bezić, te je u svibnju 1994. poklonio Makarskoj.

Drugi portret don Mihovila je rad nepoznatog autora, a vlasništvo je odvjetnika Stanka Salacena iz Opuzena. Tehnika: ulje na platnu, bez signature. Dimenzije 68,5x55,5 cm.

Treći portret don Mihovila je rad fra Ćire Letice, 1908. Tehnika: ulje na platnu bez signature. Dimenzije 49x37 cm. Vlasništvo je župnog ureda iz Podgore.

Portret koji se odnosi na Arhidakona Pavlinovića rad je dubrovačkog slikara Rafa Martinija, XIX. st. Tehnika: ulje na platnu, bez signature. Dimenzije 68x54 cm. Okvir je ovalan i pozlaćen. Vlasništvo je župnog ureda Sv. Marko u Makarskoj. Ovu prigodnu izložbu popratio je katalog čiji je uvodnik napisao prof. Tomislav Španje, a recenzent je bio dr. Frano Glavina. U katalogu je dan cjelovit popis i uglednika koji su bili članovi Odbora za podizanje spomenika don Mihovilu Pavlinoviću, te detaljan program svečanosti u koju je bila uključana i koncelebrirana misa zadušnica u crkvi Svih Svetih u Podgori (selo).

Naziv za izložbu i katalog uzet je sa spomen-ploče s rodne kuće don Mihovila koju su postavili članovi Hrvatskoga katoličkoga akademskog prosvjetnog društva "Pavlinović" 31. srpnja 1910., a najkraće i najjezgovitije govori o političkim i životnim odrednicama don Mihovila. Novim izgledom koji je Podgora dobila spomenikom don Mihovila Pavlinovića, konačno je urbanistički zaokruženo ovo poznato turističko i ribarsko mjesto. Ostaci graditeljstva, a posebice spomenici kulture, primjerice, crkva Svih Svetih, groblje svete Tekle i kapela Mrkušića, svjedoče da Podgorani nisu samo ribari i težaci već i štovatelji tradicije, vjere i umjetnosti.

Nažalost, ovi objekti posljednjih desetljeća nisu restaurirani, što je potrebno, a predmeti iz crkava nisu nikada prezentirani, a što svakako zaslužuju.

Restauracija i prezentacija objekata i predmeta i memorijalna izložba o don Mihovilu Pavlinoviću, koja je u planu dat će novu i cjelovitiju kulturološku kvalitetu Makarskome primorju.

Pitanje lokacije memorijalne zbirke još je aktualno, no vjerojatno će se i to ubrzo riješiti. Jedna od najinteresantnijih figura na hrvatskoj političkoj sceni iz XIX. st. - don Mihovil Pavlinović - više nego sigurno zaslužuje memorijalnu zbirku ili spomen-dom, bez obzira na to smjestili ga u Podgori (selo ili kraj) ili u Makarskoj gdje je jedno vrijeme bio župnikom.

Primljeno: 12. 7. 1994.

SUMMARY

Exhibition "Don Mihovil Pavlinović Apostle of Croatian Idea in Dalmatia"

by Ivana Kokić

The curators of the Museum of Makarska Littoral created the exhibition "Don Mihovil Pavlinović - the Apostle of Croatian Idea", with the intention to present the priest, writer and politician Don Mihovil Pavlinović to the public.

The exhibition is composed of personal belongings, photographs, portrays, documents bearing witness to his friendship and correspondence with Bishop J. J. Strossmayer, Frane Bulić and other Croatian eminent personages of his time, and depicts the story of the time and country in which he lived and worked, presenting the political cause of the preservation of Croatian national identity he rallied.